

Vec C-634/22

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

10. október 2022

Vnútroštátny súd:

Sofijski gradski sąd

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

28. september 2022

Prokuratúra:

Sofijska gradska prokuratura

Obžalovaní v trestnom konaní:

OT

PG

CR

VT

MD

Predmet konania vo veci samej

Návrh na začatie prejudiciálneho konania predkladá súd (ďalej len „vnútroštátny súd“), ktorý ako časť Specializiran nakazatelen sād (Špecializovaný trestný súd, Bulharsko; ďalej len „SNS“) začal pojednávať v trestnej veci a po zrušení uvedeného súdu, od 28. júla 2022 na tejto trestnej veci ďalej pracuje ako súčasť Sofijski gradski sād (Mestský súd Sofia, Bulharsko).

Trestné konanie sa začalo v roku 2018 a smeruje proti piatim osobám, ktoré sú obvinené z účasti na zločineckej organizácii s cieľom spáchať sekundárne trestné činy podľa § 213a Nakazatelen kodex (Trestný zákonník, Bulharsko) (vydieranie), pričom niektoré z týchto osôb sú obvinené z konkrétneho vydierania poškodených osôb.

Počas prebiehajúceho konania sa začala verejná diskusia o návrhu zákona zakon za izmenenie i dopalnenie na zakona za sadebnata vlast (zákon o zmene a doplnení zákona o sústave súdov), v ktorom sa stanovuje zrušenie SNS (ďalej len „návrh zákona“).

V rámci tejto verejnej diskusie bolo 25. februára 2022 zvolané zasadnutie Graždanski savet kam Visšia sadeben savet (Občianska rada pri Najvyššej súdnej rade), na ktorom sa zúčastnil predovšetkým predseda vnútroštátneho súdu (ako predseda SNS) a advokát, ktorý zastupuje OT (ako zástupca mimovládnej organizácie).

Advokát OT podporil na tomto zasadnutí zrušenie SNS a vyhlásil, že súhlasí s dôvodovou správou k návrhu zákona. Jeden z argumentov pre zrušenie SNS uvedený v dôvodovej správe znie, že sa tým zaručí ústavná zásada nezávislosti súdnictva a ochrana ústavných práv občanov.

Advokát OT nepožiadala počas trestného konania o vylúčenie vnútroštátneho súdu. Ani vnútroštátny súd nezistil žiadne subjektívne dôvody pre vylúčenie. Vzhľadom na to, že dôvody pre vylúčenie treba posúdiť prostredníctvom objektívneho prístupu, však vnútroštátny súd upozorňuje na to, že uvedené vyjadrenie advokáta OT vyvoláva dôvodné pochybnosti, či objektívne existujú dostatočné záruky pre nezávislosť a nestrannosť SNS.

Predmet návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Vnútroštátny súd žiada o určenie, či konanie a dôvodová správa, ktoré viedli k prijatiu zákona, ktorým bol zrušený SNS, sú zlučiteľné s právom Únie, či majú vplyv na nezávislosť sudcov na SNS, a v prípade kladnej odpovede, či uvedení musia naďalej rozhodovať.

Vnútroštátny súd považuje návrh na začatie prejudiciálneho konania za prípustný, pretože na ňom začal právny spor a on má v tomto konaní rozhodnúť aktom judikatúry. Odpoveď Súdneho dvora na prejudiciálne otázky je pre vnútroštátny súd nevyhnutná, aby tento orgán, a to tak v prebiehajúcom trestnom konaní, ako aj v iných veciach, ktoré podľa zákona musí ukončiť, mohol vykonať záväzné posúdenie, či vo veci musí rozhodnúť, vydať procesný právny akt alebo ho odmietnuť z dôvodu svojej zaujatosti.

Prejudiciálne otázky

1. Majú sa článok 2, článok 6 ods. 1 a 3, ako aj článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ v spojení s článkom 47 Charty základných práv Európskej únie vykladať v tom zmysle, že sa zasiahne do nezávislosti súdu, ktorý sa zrušuje prijatím zmeny zákon za sadebnata vlast (zákon o sústave súdov) (DV č. 32/26.04.2022, s účinnosťou od 27. júla 2022), pričom sudcovia musia vo veciach už pridelených tomuto súdu, v ktorých sa už uskutočnilo úvodné zasadnutie, naďalej konať až do okamihu ich zrušenia a v konaniach pokračovať aj po tomto termíne, ak sa zrušenie tohto súdu odôvodní tým, že sa ním zaručí dodržiavanie ústavnej zásady nezávislosti súdnictva a ochrana ústavných práv občanov, riadne sa však nepreukáže, ktoré skutočnosti viedli k záveru, že uvedené zásady boli porušené?

2. Majú sa vyššie uvedené ustanovenia práva Únie vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnym právnym predpisom, akými sú ustanovenia zákona, ktorými sa mení a dopĺňa zákon o sústave súdov (DV č. 32/26.04.2022), ktorými sa úplne zrušuje nezávislý orgán spravodlivosti v Bulharsku (Špecializovaný trestný súd) z vyššie uvedených dôvodov a dochádza k preloženiu sudcov (vrátane sudcu rozhodujúceho senátu, ktorý koná v konkrétnej trestnej veci) z tohto súdu na iné súdy, ale týmto sudcom sa ukladá povinnosť, aby naďalej konali vo veciach, ktoré boli predložené zrušenému súdu a v ktorých začali konať?

3. Ak áno, aj s ohľadom na prednosť práva Únie, aké procesné úkony majú v takomto prípade uskutočniť sudcovia práve zrušených súdov vo veciach zrušeného súdu (ktoré podľa zákona musia ukončiť) aj s ohľadom na svoju povinnosť presne posúdiť, či z dôvodu zaujatosti v týchto veciach môžu sami odmietnuť, že budú vypočutí? Aké dôsledky by mali vyššie uvedené závery pre procesné rozhodnutia práve zrušeného súdu vo veciach, ktoré musí ukončiť, a pre konečné rozhodnutia v týchto veciach?

Uvedené ustanovenia práva Únie a judikatúra

Zmluva o Európskej únii, článok 2, článok 6 ods. 1 a 3, článok 19 ods. 1 druhý pododsek

Charta základných práv Európskej únie, článok 47

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2020/2092 zo 16. decembra 2020 o všeobecnom režime podmienenosti na ochranu rozpočtu Únie, odôvodnenia 9 a 10, článok 2

Rozsudok z 19. septembra 2006, Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587)

Rozsudok z 26. januára 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales (C-118/08, EU:C:2010:39)

Rozsudok zo 17. júla 2014, Torresi (C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088)

Rozsudok z 9. októbra 2014, TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265)

Rozsudok zo 6. októbra 2015, Consorci Sanitari del Maresme (C-203/14, EU:C:2015:664)

Rozsudok z 20. apríla 2021, Repubblica (C-896/19, EU:C:2021:311)

Rozsudok z 18. mája 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a i. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 a C-397/19, EU:C:2021:393)

Rozsudok zo 6. októbra 2021, W.Ž. (Senát Nejvyššího soudu pre mimoriadne preskúmanie a veci verejné - Vymenovanie) (C-487/19, EU:C:2021:798)

Ustanovenia Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, články 6 a 13

Rozsudok ESLP z 1. decembra 2020 vo veci Ástráðsson v. Island, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418

Rozsudok ESLP z 9. marca 2021 vo veci Bilgen v. Turecko, CE:ECHR:2021:0309JUD000157107

Relevantné ustanovenia vnútroštátneho práva

Ústava Bulharskej republiky, článok 119, článok 129 ods. 1 a 3, článok 130a

Zakon za sadebnata vlast (zákon o sústave súdov), § 30 ods. 1, ods. 2 body 8 a 20, ods. 3 a 4, ods. 5 body 1, 4, 5, 6, 7, 12 a 13, § 161 ods. 1 a 2, § 165 ods. 1, 2 a 3, § 194

Zakon za izmenenie i dopalnenie na Zakona za sadebnata vlast (zákon o zmene a doplnení zákona o sústave súdov, DV č. 32 z 26. apríla 2022, účinný od 28. júla

2022), § 44, § 49, § 50, § 51, § 52, § 53, § 59 a § 67 prechodných a záverečných ustanovení

Nakazatelen kodex (Trestný zákon), § 213a

Nakazatelno-procesualen kodex (Trestný procesný poriadok), § 29, § 31, § 485 a § 486

Zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 Trestné konanie sa začalo podaním obžaloby na SNS proti piatim osobám, ktorou sú obvinené z účasti na zločineckej organizácii s cieľom spáchať sekundárne trestné činy podľa § 213a Nakazatelno-procesualen kodex (Trestný procesný poriadok) (vydieranie).
- 2 OT je jeden z obžalovaných. Je obvinený z účasti na zločineckej organizácii od bližšie neznámeho dňa na začiatku decembra 2016 do 14. novembra 2018 v Bulharsku. Za tento trestný čin je stanovený trest odňatia slobody v dĺžke viac ako tri roky.
- 3 Proti OT bolo počas zisťovacieho konania dňa 16. novembra 2018 nariadené donucovacie opatrenie vo forme vzatia do vyšetrovacej väzby. Apelativen specializiran nakazatelen sąd (Špecializovaný odvolací trestný súd, Bulharsko) zmenil uznesením z 2. apríla 2019 donucovacie opatrenie vo forme vzatia do vyšetrovacej väzby na domáce väzenie.
- 4 Uznesením Apelativen specializiran sąd (Špecializovaný odvolací súd) z 5. augusta 2019 bolo donucovacie opatrenie domáce väzenie proti OT zmenené na vyplatenie kaucie vo výške 20 000 leva [BGN].
- 5 Uznesením vnútroštátneho súdu z 28. januára 2020 bolo donucovacie opatrenie znížené z 20 000 leva na 10 000 leva a uznesením z 28. júna 2021 znížené na 2 000 leva.
- 6 Trestné konanie bolo SNS predložené 12. júla 2012 a bolo pridelené sudcovi spravodajcovi. Dňa 26. novembra 2019 bolo delegované na iného sudcu spravodajcu, pretože pôvodne určený sudca spravodajca bol preložený na iný súd.
- 7 Dňa 28. novembra 2019 sa druhý sudca spravodajca odvolal na zaujatosť z dôvodu vzťahov k jednému z účastníkov konania. V ten istý deň bolo konanie delegované na sudcu spravodajcu, ktorý je aj predsedom vnútroštátneho súdu.
- 8 Dňa 28. januára 2020 sa na vnútroštátnom súde uskutočnilo predsúdne konanie.
- 9 Na verejnom súdnom pojednávaní dňa 11. marca 2020 sa hlavné pojednávanie nezačalo z dôvodu neprítomnosti poškodeného v adhéznom konaní z vážnych (zdravotných) dôvodov.

- 10 Ďalšie verejné súdne pojednávanie, ktoré bolo naplánované na 7. mája 2020, bolo z dôvodu zrušenia verejných súdnych pojednávanií na bulharských súdoch, ku ktorému došlo na základe odporúčanií Visš sadeben savet (Najvyššia súdna rada) s ohľadom na epidemickú situáciu a výskyt ochorenia COVID-19, odročené na 2. júna 2020.
- 11 Na verejnom pojednávaní dňa 2. júna 2020 sa začalo hlavné pojednávanie a vykonávanie dôkazov.
- 12 Doposiaľ sa konalo dvanásť verejných pojednávanií, na šiestich z nich sa uskutočnili výsluchy svedkov, pri ostatných šiestich konaní nepokročilo, pretože na tento účel neboli splnené procesné požiadavky.
- 13 Pojednávanie naplánované na 26. októbra 2020 bolo odročené pre neprítomnosť OT z vážnych (zdravotných) dôvodov.
- 14 Pojednávanie naplánované na 21. apríla 2021 bolo odročené, pretože chýbala dohoda účastníkov na tom, aby boli svedkovia predvolaní na vykonanie dôkazov vypočutí online formou videokonferencie.
- 15 Pojednávanie naplánované na 15. októbra 2021 bolo odročené pre neprítomnosť OT z vážnych (zdravotných) dôvodov.
- 16 Pojednávanie naplánované na 3. novembra 2021 bolo odročené z dôvodu neprítomnosti obhajcu iného obžalovaného.
- 17 Pojednávanie naplánované na 18. marca 2022 bolo odročené z dôvodu neprítomnosti iného obžalovaného pre chorobu.
- 18 Pojednávanie naplánované na 27. mája 2022 bolo odročené z dôvodu neprítomnosti obhajcu jedného obžalovaného.
- 19 V priebehu celého súdneho konania nepodal žiadny z účastníkov návrh na vylúčenie vnútroštátneho súdu, jeho predsedu ani prísediacich sudcov.

Hlavné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 20 Pri prejednávaní návrhu zákona na zasadnutí Občianskej rady pri Najvyššej súdnej rade 25. februára 2022 sa advokát OT verejne vyjadril, že zrušenie SNS predstavuje „pre občanov, sudcov a prokurátorov, ako aj obhajcov prvý krok k spravodlivému a plynulému konaniu.“ Toto vyjadrenie advokáta OT bolo dôvodom, pre ktorý vnútroštátny súd očakával, že po prijatí návrhu zákona bude podaný odôvodnený návrh na vylúčenie, ale k tomu nedošlo.
- 21 Na podporu tohto vyjadrenia sa advokát OT odvolal na osobné skúsenosti v trestných veciach, v ktorých zastupoval obžalovaných pred SNS, a podal množstvo sťažností, predovšetkým pre: automatické spojenie osôb na účely vyšetrovania, ktoré proti nim SNS viedol; ukladanie nižších trestov za trestné činy

s hrozbou vysokého trestu; dlhé trvanie vyšetrovacej väzby; využívanie tejto dlhej vyšetrovacej väzby ako nátlaku s cieľom dosiahnuť dohodu [s prokuratúrou]; veľké množstvo povolení na použitie osobitných vyšetrovacích metód, ktoré sú nad rámec verejného záujmu; nedostatočné opatrenia na ochranu svedkov; uskutočňovanie súdnych pojednávaní v prípade trestných činov, pri ktorých hrozil vysoký trest, hoci obžalovaní alebo ich procesní zástupcovia sa objektívne nemohli zúčastniť.

- 22 Advokát OT z toho usudzoval, že SNS ako samostatný súdny orgán nie je zárukou spravodlivého konania a nie je nevyhnutné, aby sa určité konania delegovali na špecializovaný súd, pretože sudcovia na krajských súdoch a na Sofijski gradski sād (Mestský súd Sofia, Bulharsko) sú dostatočne pripravení na to, aby sa zaoberali aj týmito konaniami.
- 23 Podľa názoru vnútroštátneho súdu zrušenie SNS, tak ako je vykonané, a podľa uvedených dôvodov odporuje základným zásadám právneho štátu, a je v rozpore s nezávislosťou tohto súdneho orgánu a s dĺžbou moci a predstavuje spôsob, akým zákonodarná a výkonná moc vyvíjajú nátlak.
- 24 Vnútroštátny súd sa domnieva, že výhrady voči SNS, že jeho existencia a spôsob práce sú v rozpore so zásadami nezávislosti súdnictva a ochrany práv občanov, nie sú podložené žiadnymi konkrétnymi skutočnosťami. Pokiaľ ide o skutočnú činnosť a výsledky SNS, najrôznejšie argumenty neboli vzaté do úvahy a boli zamietnuté všetky žiadosti o znalecký posudok, ktorý sa mal predložiť verejnosti na vysvetlenie. Legislatívne konanie sa uskutočnilo mimoriadne rýchlo, so skrátenými lehotami na verejné vysvetlenie a iba na základe čiastočného a predbežného vyhodnotenia jeho účinnosti. Vnútroštátny súd sa domnieva, že to vzbudzuje pochybnosti o tom, že zrušenie SNS je podmienené kritikou jeho judikatúry a tým, že prostredníctvom zdanlivo zákonných opatrení sa vytvára veľký tlak na nezávislosť SNS.
- 25 Pri prejednávaní návrhu zákona, konkrétne počas zasadnutia Narodno Sabranie (Národné zhromaždenie) 14. apríla 2022 bolo prednesených množstvo neodôvodnených urážlivých hodnotení, ktoré podľa názoru vnútroštátneho súdu narušajú reputáciu SNS ako súdneho orgánu a jeho sudcov. Podľa judikatúry ESĽP predstavuje dlhodobá dôvera právnych subjektov v súdy základ pre splnenie požiadaviek nezávislosti a nestrannosti súdu.
- 26 Vzhľadom na to, že návrh zákona bol prejednaný verejne, účastníci konaní a svedkovia v konaniach pred SNS poznajú odôvodnenie jeho zrušenia a názory na jeho prácu. Na základe toho mohli dospieť k záveru, že všetky konania, ktoré skončili a začali na SNS, sa uskutočnili na súdnom orgáne, ktorému zákonodarca oficiálne, prostredníctvom dôvodovej správy a vyhodnotenia účinnosti návrhu zákona odoprel postavenie nezávislého súdu a garanta pre práva občanov. Podľa názoru vnútroštátneho súdu tým vzniká právna neistota a sudcovia SNS sa dostávajú do postavenia, keď ich nezávislosť a nestrannosť možno kedykoľvek

spochybníť, až do skončenia konania, a môže to predstavovať dôvod pre obnovu uzavretého konania.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu

- 27 Podľa Ústavy Bulharskej republiky vykonáva súdnu moc Vърhoven kasacionen съд (Najvyšší kasačný súd), Vърhoven administrativen съд (Najvyšší správny súd), odvolacie súdy, krajské, vojenské a okresné súdy. Okrem toho špecializované súdy možno zriadiť aj zákonom, naopak mimoriadne súdy nie sú prípustné.
- 28 Špecializované súdy boli v Bulharsku zriadené v roku 2011. Pôvodne prejednávali prípady týkajúce sa trestných činov spáchaných organizovanými zločineckými skupinami. V roku 2015 sa ich právomoc rozšírila aj na trestné činy proti republike a v roku 2017 aj na prípady trestných činov korupcie určitých skupín osôb, konkrétne osôb zastávajúcich vysoké verejné funkcie.
- 29 Forma a spôsob vymenovania sudcov a prokurátorov špecializovaných súdov zodpovedá vymenovaniu sudcov a prokurátorov iných súdov. Všetci sú vymenúvaní na základe konkurzného a výberového konania, ktoré zodpovedá postupom pri vymenovaní sudcov a prokurátorov v krajine a majú rovnaké postavenie. Záruky nezávislosti sudcov a prokurátorov špecializovaných súdov sú rovnaké ako v prípade ostatných sudcov a prokurátorov.
- 30 Konstitucionen съд (Ústavný súd) rozhodol dvakrát (rozsudkom č. 10 z 15. novembra 2011 a rozsudkom č. 6 z 27. marca 2018) o súlade špecializovaných súdov s bulharskou Ústavou. V týchto rozsudkoch odmieta tvrdenie, že v prípade špecializovaných trestných súdov ide o osobitné súdy. Odkazuje na skutočnosť, že rozhodujú podľa všeobecných právnych noriem a že sudcovia sú vymenúvaní, prekladaní, povyšovaní a prepúšťaní podľa rovnakých pravidiel ako sudcovia iných súdov. Takisto sa v nich odmieta predpoklad, že súd sa považuje za mimoriadny súd z dôvodu jeho špecializácie na základe subjektu a predmetu.
- 31 Dňa 26. apríla 2022 bol prijatý zákon za izmenenie i dopalnenie na Закона за съдебната власт (zákon o zmene a doplnení zákona o sústave súdov). Tento stanovuje, že od 28. júla 2022 sa zrušia špecializované trestné súdy (súd prvého stupňa a odvolací súd). Príslušnosť vo veciach, ktoré boli v danom čase predložené uvedenému súdu, sa zmení v tom zmysle, že Sofijski gradski съд (Mestský súd Sofia) nastupuje ako právny nástupca Специализиран наказателен съд (Špecializovaný trestný súd) a Sofijski апелативен съд (Odvolací súd Sofia, Bulharsko) ako právny nástupca Апелативен специализиран наказателен съд (Špecializovaný odvolací trestný súd).
- 32 Zákon stanovuje, že [v období] od jeho uverejnenia do uvedeného dátumu zrušenia špecializovaných trestných súdov musia uvedené súdy začať konania vo veciach a pojednávať v konaniach, ktoré už začali. Veci, v ktorých sa uskutočnilo

predsúdne konanie, musí uzatvoriť ten súd, ktorý o nich rozhoduje, a nesmie začať nové konanie. Zákon stanovuje na tento účel zapísanie vecí na Sofijski gradski sąd (Mestský súd Sofia), resp. na Sofijski apelativen sąd (Odvolací súd Sofia), zmenu mandátov prísediacich sudcov, ktorí sa potom považujú za prísediacich sudcov na Sofijski gradski sąd, a vyslanie sudcov, ktorí neboli znovu menovaní na Sofijski gradski sąd, resp. na Sofijski apelativen sąd, aby sa tieto [právne veci] ukončili.

- 33 Zákon ukladá Najvyššej súdnej rade povinnosť, aby znovu bez výberového konania vymenovala sudcov a prokurátorov, pričom pre počet dotknutých sudcov, ktorí môžu byť vymenovaní na tom istom súde, platia určité obmedzenia (kvóta). Tieto pravidlá nadobúdajú účinnosť uverejnením zákona a odlišujú sa od všeobecných pravidiel pre opakované vymenovanie sudcov v prípade zrušenia alebo zmenšenia súdu. Zákon ukladá Najvyššej súdnej rade povinnosť znovu vymenovať do 10. júna 2022 sudcov a prokurátorov s predbežnou účinnosťou (opravný prostriedok proti tomuto rozhodnutiu nemá odkladný účinok).
- 34 Generálny prokurátor napadol uvedené ustanovenia na Konstitucionen sąd (Ústavný súd), v nadväznosti na čo Najvyššia súdna rada prerušila konania vo veci opätovného vymenovania sudcov špecializovaných trestných súdov. Konstitucionen sąd (Ústavný súd) rozsudkom č. 7 zo 14. júla 2022 rozhodol, že uvedené ustanovenia sú v rozpore s ústavou, pretože porušujú zásadu del'by moci a zasahujú do nezávislosti sudcov. Po tomto rozsudku sa obnovili konania vo veci opätovného vymenovania sudcov špecializovaných trestných súdov podľa všeobecných pravidiel.